

ABACIOLOGI DEL MONESTIR DE LA SERRA DE MONTBLANC

José SÁNCHEZ REAL

Bo i esperant el moment que un estudiós escrigui la història del Monestir de la Serra, caldrà anar reunint el material útil per a aquesta feina. Un dels capítols del llibre que s'haurà de preparar serà aquell que tracti de les monges que foren les responsables espirituals i també, en part material, de la marxa de la Comunitat que des de final del segle XIII es fundà al petit turonet que extramurs domina la vila.

A. Palau i Dulcet, a la seva *Guia de Montblanc* (Barcelona, 1931) presentà, per ordre cronològic, una nòmina de divuit abadesses: una del segle XIII, la primera (Aldonça Masdovelles 1296), set del segle XIV, una del segle XV, dues del segle XVI, tres del segle XVII, tres del segle XVIII i una del segle XX (Sebastiana Grau 1921).

Com que ja fa alguns anys que estic estudiant la documentació de Montblanc que encara es serva, he anat ensopegant amb noms de les components de la comunitat de la Serra, el número dels quals arriba a ser ja considerable. Per aquest motiu he cregut interessant de donar-la a conèixer independentment de la relació que temps enrera vaig lliurar a la Comunitat perquè es guardés al seu arxiu.

Un cop més cal dir que la documentació de Montblanc presentarà sempre el buit que suposa la pèrdua dels arxius locals com a conseqüència de les accions bèliques que patí la població, sobretot al segle XVII i XIX, però tot i això, el que ens ha arribat, estudiat amb paciència, pot donar molts

fruits. En aqueix treball totes les referències que tenim les he aplegat de forma casual, és a dir, sense buscar-les de manera especial; són només una part de les que he llegit i no he pres nota, la qual cosa permet suposar que qui hi dediqui la seva atenció trobarà molta documentació inèdita.

El mig centenar de noms d'abadesses que tinc enregistrats són suficients per justificar aquest article *per se*, però vull tornar a remarcar el fet que tot allò que es refereix al monestir de la Serra està molt lligat a la població no solament per la seva proximitat física, sinó també per la dependència i íntima relació humana que sempre hi ha hagut ja que la Comunitat ha estat fornida, en la seva major part i en tot temps per filles de Montblanc.

En lletra negreta es posen els noms de les abadesses fins ara no publicats i de les que encara que ja siguin coneguts, es dona alguna dada nova; en *cursiva* es fixen els que s'han citat en aqueixa mateixa relació i repetiren el càrrec i en lletra corrent, rodona, es marquen els noms ja coneguts publicats per Palau i Dulcet.

Hem prescindit de les referències que corresponen a aquesta nòmina perquè son moltes i la seva presentació resultaria pesada, tanmateix la data que donem permet localitzar el document, ja que sempre correspon al registre notarial conservat a l'Arxiu Històric de Tarragona o a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria de Montblanc.

SEGLE XIII

Aldonça de Masdovelles - 1296

SEGLE XIV

Alamanda de Masdovelles - 1305

Els errors comesos amb aquesta abadessa els vaig resumir i rectificar a [*Las inscripciones funerarias de la Serra de Montblanc*. "Butlletí Arqueològic" de Tarragona V (1980) 2, 133-139]

G. Bateta - 1319

Tercera abadessa, desconeguda fins que vaig publicar l'article abans esmentat.

R. Ricarda - 1329

A l'article anterior es rectifica l'única data concreta que es coneix, que és la de la seva mort.

A continuació Palau i Dulcet col·loca el nom d'Annés 1330-1347 que no sembla acceptable car sembla que sorgí d'una lectura dolenta d'una inscripció funerària de data anterior.

Constança de Lobets - 1349-1378

Palau i Dulcet equivocà la data del seu decés.

Blanca Nuch - 1382-1392
Blanca Alenyà - 1396
Annés Moliner - 1397-1399

SEGLE XV

Aldonça de Vilafranca - 1412

SEGLE XVI

Beatriu Eroles - 1535
Caterina Mascarella - 1578

Consta com a monja ja el 1535, a l'últim lloc, la qual cosa sembla indicar que feia poc temps que s'havia produït la seva entrada a l'Orde.

Esperança Daniel - 1594-1599
Caterina Segura - 1599-1605

SEGLE XVII

Elisabet Osorio - 1606
Jerònima Palau - 1615

Torna a ser abadessa el 1623, el 1626 i el 1636. El 1635 és tornera. L'última cita seva que tinc és del 1639.

Francesca de Soldevila - 1625

Havia esta vicària amb l'abadessa Palau.

Tornà a ser abadessa el 1629 i vicària el 1632 i el 1633 amb l'abadessa Llordat.

Sembla que morí el 1634.

Jerònima Palau - 1626-1629

Francesca de Soldevila - 1629-1631

Palau i Dulcet col·loca en aquest lloc a Paula Agramunt, el 1630. No pot acceptar-se aquest nom puix que no fou vicària amb l'abadessa Soldevila i ni tan sols figura com a monja cap dels anys anteriors i posteriors.

Lluïsa de Llordat i d'Alenyà - 1632-1633

Sembla que continuà fins el 1635, i tornà a ser-ho el 1639 i el 1652. Fou vicària els anys 1636 i 1637 amb l'abadessa Palau.

Entrà al Convent abans del 1623 ja que figura a una relació d'aqueix any, com a una de les antigues.

Jerònima Palau - 1636-1637

Lluïsa de Llordat - 1639

Teresa Arau - 1651

El 1639 havia estat tornera amb l'abadessa Llordat. El 1652 fou tornera.

A una relació del 1628 conta a l'últim lloc, com a novícia, Teresa Arnau, nom que en successives llistes es modifica a Arau.

Lluïsa de Llordat - 1652

Victoria Estall - 1665

El 1651 portava ja un temps a la Comunitat.

Maria Agnès Armant - 1666

Abadesa també el 1670 i potser el 1674, 1676 i 1678.

El dubte de 1674 neix de l'aparició del nom de Maria Isabel (¿errà l'escribent la interpretació de la I que figurava a la llista que copià?).

Els de 1676 i 1678 es deuen al registre del nom de Maria Anna (¿nova errada d'un altre escribà que traduí Agnès per Anna i no com Inés?) Aqueixes dues explicacions poden acceptar-se perquè d'altra manera Anna hauria estat germana d'Agnès i en cap de les llistes conservades figura altra Armant junt amb Maria Agnès, que hauria de sortir, com novícia o com a simple monja.

Maria Agnès (Anna) fou vicària el 1677 amb l'abadessa Molner. La primera cita que tinc de Maria Agnès és de 1651 i per la posició que gaudia a la llista feia ben poc que havia ingressat a l'Orde.

No es pot admetre que es tractés de tres germanes que s'haguessin succeït (Maria Agnès, Maria Elisabet i Maria Anna) perquè a la Comunitat no s'heretava el lloc i la novícia havia de començar per la cua, i, ocupar l'últim lloc de l'ordre establert.

Clara Molner - 1677

Havia estat vicària amb l'abadessa Armant el 1666, 1670 i 1674.

Maria A(?) Armant - 1678

Bonaventura Pujalt - 1679-1683

Vicària amb l'abadessa Armant el 1678, entra com a novícia el 1676 o potser abans. El 1686 encara vivia.

Amb el mateix nom hi ha una monja que deuria entrar a la Comunitat prop del 1632, car a una llista del 1633 hi figura però no a l'últim lloc. Aqueixa fou vicària amb l'abadessa Arau, el 1651. Es probable que fossin parentes. Sembla possible que haguessin estat una mateixa persona però és difícil comprendre com després d'ocupar un càrrec a la Comunitat (1651) sortís del Convent i, vint-i-cinc anys més tard (1676) entrés novament com a novícia.

Jerònima Magrinyà - 1685-1688

Abadesa altre cop el 1700. També vicària el 1697 amb l'abadessa Busquets. Ingressà als voltants del 1674. El 1713 encara vivia.

Margarida Busquets - 1689-1690

Abadesa també el 1697, 1702, 1715 i 1718. Vicària l'any 1706 amb

l'abadessa Cecília de Potau.

El 1677 ja era a l'Orde cosa que fa pensar que hi entrà cap a 1670.

SEGLE XVIII

Jerònima Magrinyà - 1700

Margarida Busquets - 1702

Cecília de Potau - 1706

Vicària amb l'abadessa Busquets, el 1702 i segurament el 1716.

Vicària també amb l'abadessa Folch, el 1719 i el 1728 - 1730.

Degué ingressar al monestir vers el 1685. L'últim cop que la trobo citada és el 1742-1744.

Maria Elisabet Alba - 1710

Citada ja el 1672. L'última referència és del 1723.

Gertrudis de Gible - 1712-1713

Vicària el 1700 amb l'abadessa Magrinyà, el 1710 amb l'abadessa Alba, i el 1719 i 1723 amb l'abadessa Folch.

La possible data d'ingrés al Convent sembla 1670: encara es veu citada el 1725.

Margarida Busquets - 1715-1718

Maria Alberta Folch i Janer - 1719-1723

Abadessa també els anys posteriors repetidament. Vicària el 1713 amb l'abadessa Gertrudis de Gible:

Professà a la Comunitat abans del 1690.

Segons l'escrivent el segon cognom és de Gener o Giner.

Maria Alberta Folch - 1725-1726, 1728-1730, 1737-1740, 1742-1744.

Maria Angela Molins - 1748-1750

Abadessa també el 1760. Vicària el 1754 amb l'abadessa Maria Francesca Alba.

Entra al'Orde en data pròxima al 1713, quan potser tenia setze anys.

Gertrudis de Recasens - 1751-1753

Vicària amb l'abadessa Folch el 1737 i el 1742.

Entrà a l'Orde en data pròxima al 1723, amb divuit anys.

Maria Francesca Alba i Foraster - 1754-1756

Vicària amb l'abadessa Molins, el 1748, i amb l'abadessa Mestre el 1758. Entra a la Comunitat el 1730.

Maria Teresa Mestre - 1757-1758

Abadessa també el 1777, i 1787. Vicària el 1760 amb l'abadessa Molins, el 1773, el 1778 amb l'abadessa Solsona i el 1784 amb l'abadessa Josa.

L'última referència que tinc és del 1792.

Maria Angela Molins - 1760

Felícia Oller i Dalta - 1763

També el 1767 i 1773.

Ingressa cap a 1730.

Ignàsia Solsona - 1778-1779

El 1754 ja pertanyia a la Comunitat. Vivia encara el 1789.

Maria Clara Josa - 1781-1784

També abadessa el 1795.

Possible ingrés al 1770. A 1797 encara vivia.

Maria Teresa Mestre - 1786

Maria Cateria Vallosera - 1789-1791

Vicària el 1789 amb l'abadessa Mònica Mestre. Ingressa l'any 1761.

Mònica Mestre - 1792

Vicària el 1789 amb l'abadessa Vallosera. Ingressa el 1741.

Maria Teresa Aixelà - 1798-1813

El 1778 ja és a la Comunitat.

SEGLE XIX

Josefa Maria de Castellví - 1820

El 1778 ja és a l'Ordre. Morí el 19 de desembre de 1820.

Teresa Pons - 1827-1829

Ingressà el 1790.

Esperança Amorós - 1830-1833

A la terna hi anaven Maria Antònia Puig i Maria Concepció Tubau.

Teresa Pous i Rios - 1833-1836

Paula Duch - 1846

Abadessa també el 1858 i 1863

Entrà a la Comunitat amb trenta anys, el dia 21 de gener de 1818.

Marianna Pons - 1847

Tornà a ser abadessa el 1868.

Ingressà al Convent l'11 de juliol de 1829, amb vint-i-cinc anys.

Maria Francesca Bergadà - 1850-1853

Repetí el càrrec d'abadessa l'any 1859.

Maria Clara Trens - 1853

El 15 d'octubre de 1830, amb vint-i-vuit anys ingressa a l'Orde.

Maria Paula Duch - 1858

Maria Francesca Bergadà - 1859

Maria Paula Duch - 1863-1868

Maria Pons - 1868

Maria Rubió - 1880

El 1865 consta ja a la Comunitat.

Raimunda Batalla - 1888

El 1855 ja figura a l'Orde.
Josefa Maria Sabaté - 1897
Consta com a comunitària el 1855.

SEGLE XX

Teresa Vilalta - 1900-1903
Dolors Barberà - 1903-1906
Magdalena Mateu - 1906-1909
Filomena Valls - 1909-1915
Margarida Figuerola - 1915-1921
Sebastiana Grau Gili - 1921-1939
Lluïsa Cabré Jané - 1939-1942
Presentació Sanahuja Gatell - 1942-1948
Lluïsa Cabré Jané - 1948-1951
Presentació Sanahuja Gatell - 1951-1955
Lluïsa Cabré Jané - 1955
Gemma Bergadà Piñol - 1955-1961
Trinitat Oliveras Bres - 1961-1964
Purificació Piñol - 1964-1973
Concepció Llurba Borrull - 1973-1981
Maria Celina Roca Espasa - 1982-1984
Concepció Llurba Borrull - 1985-1988

ALGUNES NOTES SOBRE LA COMUNITAT

La lectura dels Manuals Notarials servats a l'Arxiu Històric de Tarragona i a l'Arxiu Parroquial de Santa Maria, així com la documentació esparsa d'aqueix últim arxiu m'ha fet conèixer, no solament les dades referides a les abadesses que m'han permès confeccionar la llista anterior, sinó tot un seguit de detalls que fan referència a la marxa de la Comunitat que ara resumeixo.

La comunitat de la Serra fou integrada la major part del temps de la seva existència, per una dotzena de monges, si fa o no fa, sota les directrius d'una abadessa ajudada en la seva tasca, per una vicària, que la substituïa en cas de malaltia, d'absència o de mort. Des del segle XVII el número de monges augmentà fins arribar a divuit cap mig segle XIX.

Ingrés a la comunitat

Les candidates a ingressar a l'Orde s'obligaven a restar un any de prova, fent vida monàstica, pagant les despeses de manutenció. En aqueix periode aprenia i practicava les normes de conducta, tractava les seves possibles i futures companyes i aquestes, alhora, a la possible germana.

Acomplert l'any es comunicava el fet a l'arquebisbat, a fi que nomenés un prevere, que habitualment era el plebà de Montblanc. Aquest explorava el seu ànim i examinava el seu propòsit a fi i efecte de comprovar si el desig i decisió d'entrar a l'Orde que de pròpia voluntat havia pres un any abans encara era ferm. Per això, aïllada de la Comunitat era interrogada sobre una sèrie de punts relacionats amb:

–Dades personals i temps que portava al Convent.

–Si la seva entrada havia estat lliure i no coaccionada.

–Si coneixia la regla de la Comunitat.

–Si acceptava les seves obligacions i si aqueixa acceptació era voluntària.

–Si desitjava continuar més temps com a novícia i diferir la professió solemne.

–Si volia deixar el Convent, per la qual cosa li obrien de seguida les portes.

Enllestida l'entrevista, de la qual hom aixecava acta firmada per la novícia i l'examinador, es comunicava la resolució a l'arquebisbe, perquè aquest autoritzés la cerimònia de professió i d'emissió de vots: castedat, pobresa, obediència i clausura. Cal dir que en el règim interior de la Comunitat, des de l'examen a la professió s'esdevenia un acte "privat" en el qual les monges donaven el seu parer sobre la novícia; es practicava una votació que indicava el seu grau d'acceptació.

Tot això ho conec per l'incident que s'esdevingué el 1722, quan un grup de monges manifestaren el seu rebuig a la presència d'una d'elles al convent, fet que obligà la intervenció de l'autoritat eclesiàstica.

És ben possible que la novícia Maria Anna Malla no aconseguís l'aprovació d'una part de les monges. però com aquella situació era "interna", no havia sortit a la llum. Fets els vots solemnes per Maria Anna, aqueixa fou pressionada perquè sortís de la Serra. Quan s'adonà que era expulsada anà al notari Francesc Castelló perquè junt amb dos testimonis l'acompanyessin al Convent i llavors, requerí la presència al lloc anomenat "la reixa", prop de la porteria, de l'abadessa Alberta Folch, de la vicària Gertrudis Gible, de la portera Teresa Alguer i d'Elisabet Alba i Josefa Gible monges, i, davant de les quals Maria manifestà que havia estat obligada a sortir de la casa perquè li demostraren i donaren a entendre que "de no eixir de la clausura passarien a fer demostracions rigurosíssimes contra de ella". Això l'atemorí, i tot i que va recórrer als superiors per tornar a ser acceptada, volia deixar ben palès que al seu ànim no hi havia la renúncia al dret que havia guanyat a romandre al convent, i que el volia conservar.

La novícia havia d'aportar al Monestir una quantitat de diners –la dot– que a principi del segle XVII era de 300 lliures, que passà a 500 lliures i a final de segle era ja de 1000 lliures. Les nascudes a Montblanc donaven, aproximadament, una mica més de la meitat. La paga es podia fer a ter minis.

A la cerimònia de professió, la novícia rebia un vel negre i una corona –la corona monacal– símbol de la seva integració.

A la comunitat, on era establert un ordre de col·locació per antiguitat, la professa se situava a l'últim lloc.

Les monges es reunien per prendre decisions en capítol, convocades amb el so d'una campana als llocs anomenats “la vista” o al “parlador”, excepte si es tractava de l'elecció d'abadessa: llavors es reunien a “la grada”, al costat de l'església.

Fora de casos excepcionals, calia l'assistència als capítols de dos terços de la comunitat de monges, per tal que lo acordat tingués valor segons un decret arquebisbal del 24 de maig de 1788.

Elecció d'abadessa

Reunida la comunitat a “la grada”, lloc que comunicava amb l'església mitjançant una doble reixa, i amb la presidència d'un delegat de l'Arquebisbe, l'abadessa li lliurava les claus i el segell, símbols de la dignitat abacial.

Després es llegia l'autorització de l'Arquebisbe per celebrar l'elecció. El president preguntava a les monges si havien estat convocades totes a la reunió i, rebuda la resposta afirmativa, dirigia a les presents una prèdica que es referia a l'acte que anaven a celebrar, remarcant que es votés en concència. Al final es cantava el Veni Creator.

L'elecció d'abadessa es feia entre una terna (la primera notícia que en tinc és de 1632), que –el 1754– proposava l'Arquebisbe i que es guardava secretament fins el dia de l'elecció. Donada a conèixer la composició de la terna pel president-delegat, cadascuna de les monges rebia dues paperetes, una per cada proposta, llevat de les que anaven a la terna les quals només en rebien dues (mancava la papereta on hi havia el seu nom per evitar que es votessin). Cadascuna de les votants introduïa una papereta a un recipient, “la gerra de pisa” i cremava les altres dues paperetes que li sobraven.

Un cop fet el recompte i donat a conèixer el resultat, l'elegida s'agenollava i es cantava el Te Deum. Tot seguit la Comunitat desfilava fent vot d'obediència de totes i cadascuna de les presents.

El nomenament durava tres anys. El càrrec de vicària el nomenava l'abadessa, puis calia que fos de la seva plena confiança. A mig segle XVII l'abadessa passà a anomenar-se presidenta. La primera referència que tinc d'aqueixa modificació és de 1670.

Altres notícies

Les monges no sortien del monestir tret de casos d'extrema necessitat. El 1666 es permeté que la novícia Rafaela Granado retornés a casa seva ja que es trobava molt malalta. El seu pare era metge.

El 10 d'octubre de 1599 acordà el consell de la vila donar al monestir de la Serra una ajuda anual de 120 lliures per a contribuir a les despeses

d'alimentació, metge i medecines. Tot i la bona voluntat, l'efecte de l'acord i la paga de la subvenció es retardà fins al punt que passaren trenta anys abans no poguessin rebre els endarreriments dels primers vint anys. El 1629 el Municipi pagà 2.400 lliures, quantitat que corresponia als anys 1599-1618.

La conseqüència d'allò fou que la Comunitat anava endarrerida en els seus pagaments. Així el 1630 va poder pagar cent lliures que devia al farmacèutic Josep Cervera. El 1685 les monges reconeixien deure vora cent lliures més al farmacèutic Jaume Mestre que proposaven pagar en dos anys amb quatre terminis.

La quantitat pagada pel Municipi a més de poder pagar al farmacèutic serví per subvenir altres despeses considerables com les de la conducció de les aigües al monestir. El 1630 s'havien gastat per aquella obra uns centenars de lliures que s'anaren pagant, fins i tot, amb l'aportació del patrimoni familiar cedit per alguna monja. El 1683 confessaven que havien gastat prop de mil lliures en l'obra.